

Nr 21.

Bevillningsutskottets betänkande i anledning av väckta motioner angående befrielse för majoren C. M. O. Klingspor och sergeanten E. J. Karlsson från erläggande av inkomstskatt för viss uppturen ersättning för röjning av minfält.

(2:a avd.)

I de inom riksdagen väckta, till bevillningsutskottet hänvisade likalydande motionerna I:267 av herr *Anderberg* och II:350 av fru *Sjöstrand* m. fl. har hemställts, »att riksdagen måtte besluta medgiva befrielse från erläggande av inkomstskatt för den särskilda ersättning om 10 000 kr., som för röjningen av ett år 1944 i Landskrona utlagt minfält jämlikt kungl. brev av den 22 juni 1951, Dnr 2127, utbetalades till envar av majoren i ingenjörtruppernas reserv Chr. M. O. Klingspor och sergeanten vid ingenjörtrupperna E. J. Karlsson».

Beträffande motiveringen för det i motionerna framställda yrkandet får utskottet, i den mån redogörelse härför ej lämnas i det följande, hänvisa till motionen II:350.

Av handlingar, som varit för utskottet tillgängliga vid behandlingen av förevarande ärende, har inhämtats följande.

Vid »Nordkap» i Landskrona utlades år 1944 ett minfält med stridsladdade stridsvagnsminor. År 1945 gjordes ett försök att röja minfältet, varvid en dödsolycka inträffade. Arméchefen anbefalldes därefter, att röjningen skulle upphöra, varefter det minerade området inhägnades och fridlystes.

Området i fråga upptog en yta av 100×100 meter på såsom allmän plats disponerad mark. Då risk förelåg att särskilt barn trots inhägnaden och uppsatta anslag skulle taga sig in i området, beslöts, sedan förberedande undersökning ägt rum år 1950, att minfältet skulle röjas med anlitande av militär personal som frivilligt anmälde sig.

För röjningen anmälde sig frivilligt majoren Klingspor och sergeanten Karlsson, vilka beordrades utföra röjningen.

Minfältet innehöll stridsvagnsminor m/41, varav dock fanns olika varianter. Sålunda användes såsom laddning antingen nitrolit eller trotyl, vilken sistnämnda är vattenbeständig. Vilken av dessa varianter som utlagts i ifrågavarande minfält var ej klart. Möjligen förekom även s. k. trampminor i minfältet, ehuru detta icke framgick av de vid minornas utläggning upprättade minnycklarna.

Vid utredningen i samband med den år 1945 inträffade dödsolyckan framkom att olyckan skedde på en plats, där enligt minnycklarna någon mina icke skulle finnas. En del minor utlades nära stranden mot Öresund, och dessa kunde genom vågornas inverkan ha flyttats eller genom sandvågsbildningar kommit att ligga olika djupt. Det kunde icke före röjningens påbörjande avgöras, i vilken grad de utlagda minorerna påverkats av marksyror, saltvatten m. m. Efter dödsolyckan vid röjningsförsöket år 1945 hade dock nedlagts en grupp om 8 minor utan sprängpatron. Vid undersökning år 1951 visade sig dessa minor vara mycket olika påverkade. Vissa minor var delvis sönderrostade eller på annat sätt angripna medan andra kunde antagas vara fullt funktionsdugliga.

På grund av de med röjningen förenade riskerna ansåg chefen för armén det skäligt att minröjarna tilldelades gratifikationer. På arméchefens uppdrag föreslog chefen för arméstaben hos Kungl. Maj:t att Klingspor och Karlsson skulle erhålla särskild gottgörelse med visst belopp per dag och visst belopp för varje röjd mina. Förslaget byggde på en jämförelse med de ersättningar, som utginge vid oskadliggörandet av marina minor. Arméstabschefen beräknade att de sammanlagda extra ersättningskostnaderna skulle komma att uppgå till omkring 22 000 kronor. Försvarets civilförvaltning tillstyrkte, att gratifikation måtte utgivas till Klingspor och Karlsson enligt de föreslagna ersättningsgrunderna.

Genom beslut den 22 juni 1951 medgav Kungl. Maj:t att till envar av Klingspor och Karlsson finge — sedan minfältet i sin helhet avröjts — såsom särskild ersättning för minröjningen utbetalas 10 000 kronor.

Det i motionen berörda spørsmålet gjordes av fru Sjöstrand till föremål för en enkel fråga till chefen för försvarsdepartementet vid 1952 års riksdag. Fru Sjöstrand framställde frågan, huruvida departementschefen hade för avsikt att medverka till att de ersättningar, som utbetalats till en officer och en underofficer för röjning av minfält vid Landskrona, i enlighet med uppdragstagarnas önskemål måtte betraktas som skattefri inkomst. I sitt svar den 13 februari 1952 (andra kammarens protokoll 1952 nr 5 sid. 14) yttrade departementschefen bland annat följande:

Med hänsyn till de särskilda risker som äro förbundna med vissa grenar av verksamheten inom försvaret utgå i vissa fall särskilda ersättningar utöver de med respektive beställningar förenade ordinarie löneförmånerna. Bestämmelser härom finnas som regel upptagna i avlöningsreglementet. Så är exempelvis fallet med flygtilläggen. Då det varit fråga om verksamhet av mera tillfälligt slag har det emellertid i vissa fall medgivits särskild ersättning vid sidan av avlöningsreglementets bestämmelser. Dylig särskild ersättning utgick bl. a. till dem som deltog i den efter det senaste världskriget genomförda svepningen av sjöminor. Beträffande de ersättningar som här berörts har ingen skattefrihet kommit i fråga.

När fråga uppkom om röjning av minfältet i Landskrona, ansågs det

befogat att även i detta fall medgiva en viss ersättning utöver de ordinarie löneförmånerna. Ersättningen bestämdes till 10 000 kronor vardera till de två militära befattningshavare som verkställde minröjningen. Vid ersättningsbeloppens bestämmande synes man ha utgått från att på ersättningsbeloppen skulle utgå skatt i vanlig ordning.

Att för detta fall göra avsteg från de allmänna beskattningsreglerna, enligt vilka som nämnts skatt utgår på särskilda tilläggsersättningar för annan riskfylld verksamhet, synes mig betänkligt med hänsyn till de konsekvenser ett dylikt beslut kan få beträffande andra liknande ersättningar. Jag anser mig därför böra besvara fru Sjöstrands fråga nekande.

I de föreliggande motionerna har inledningsvis redogjorts för omständigheterna i förevarande fall, varjämte framhållits, att stridsvagnsmina av den typ, som utlagts i det ifrågavarande minfältet, numera sedan flera år tillbaka kasserats som olämplig och alltför riskabel att använda vid trupp på grund av de erfarenheter, som vunnits vid gjorda sprängförsök och enär minans handhavande vore förenat med alltför komplicerade handgrepp. Därefter har motionärerna anfört bland annat följande.

Efter ingående förberedelser vid staber, verk och inrättningar i Stockholm och Landskrona hade av major Klingspor till chefen för armén den 22 maj 1951 insänts en plan för röjningen av minfältet Nordkap jämte kostnadsberäkningar samt i särskild skrivelse ett förslag till gratifikationer. Planen för röjningen av minfältet m. m. hade i princip godkänts genom en skrivelse den 7 juni 1951 från arméstaben, men något svar på storleken av och formen för gratifikationens utbetalande hade icke erhållits från arméstaben. Minröjarnas eget förslag (major Klingspor och sergeant E. J. Karlsson) hade lydit: »Förslagsvis bör riskpremien sättas till 10:— kr/dag och ersättningen för varje röjd mina till kr. 200:— att lika fördelas mellan de båda minröjarna. Ersättningarna bör utbetalas under sådana former, att de äro skattefria.»

I skrivelse från ingenjörinspektören av den 24 maj 1951 hade anbefallts bl. a. vissa säkerhetsåtgärders vidtagande utöver de i major Klingspors plan upptagna samt framhållits, att minröjarna borde ordna försäkringskydd, innan röjningen började. Dessutom hade anbefallts insändandet av skriftlig förklaring, vari minröjarna uttalade, att de frivilligt åtagit sig att utföra röjningen, att de tagit del av alla tillgängliga handlingar rörande denna sak samt att de vore fullt medvetna om riskerna.

I skrivelse till chefen för armén av den 13 juni 1951 hade major Klingspor anmält, att förberedelserna för röjningen av minfältet i Landskrona snart vore avslutade och att röjningen beräknades kunna påbörjas under påföljande vecka. Beträffande ovan nämnda skriftliga förklaring stode i samma skrivelse: »Sådan förbindelse är sergeanten E. J. Karlsson och jag villiga att avgiva, så snart vi erhållit av oss godtagbar förbindelse från chefen för armén angående ersättning.» Dessutom hade anmälts, att försäk-

ringsskydd ordnats av minröjarna själva samt att premierna för dessa av dem själva gäldades.

I ett handbrev från ingenjörinspektören av den 19 juni 1951 hade major Klingspor meddelats, att försvarsministern dels medgivit, att minröjningen finge taga sin början, dels att han gått med på att det av chefen för armén föreslagna beloppet utbetalades, och tillades, att statsrådet ansåge, att Kungl. Maj:t icke skulle lägga sig i grunderna för ersättningsbeloppets beräkning, utan att chefen för armén finge utbetala ett belopp intill det angivna, sedan minfältet röjts (kungl. brev av den 22 juni 1951, Dnr 2127). I den tron och förhoppningen att gratifikationerna skulle utbetalas under sådana former att de bleve skattefria, hade minröjarna avsänt anbefalld förklaring, att de frivilligt utförde minröjningen. Uppgiften att påbörja minröjningen hade delgivits major Klingspor muntligen per telefon av ingenjörinspektören någon dag före 22 juni 1951. Detta datum hade den första minan röjts.

När kungabrevet kommit minröjarna till handa någon dag i mitten av juli månad, hade dessa givetvis blivit mycket förvånade och besvikna över att icke finna något nämnt om den form för gratifikationernas utbetalande, som i skrivelsen till chefen för armén av den 13 juni 1951 begärts och förväntats, alltså såsom en skattefri ersättning, men den påbörjade minröjningen hade fortsatt i den förhoppningen, att chefen för armén likväl skulle utverka den av minröjarna framförda önskan om befrielse från skatt. Dessa förhoppningar hade blivit helt grusade, när debetsedlarna å slutlig skatt enligt 1952 års taxering kommit minröjarna till handa. För att taga major Klingspors fall såsom exempel, utkrävdes nu av honom en kvarstående skatt på ej mindre än 4 172 kr. Om från gratifikationen droges detta belopp samt skadeförsäkringspremien om 630 kr., kvarstode icke stort mer än hälften av det för minröjningen utbetalade beloppet. Enär minröjarnas skatteunderlag vore olika stora komme också de kvarstående delarna av de utbetalade gratifikationerna att bli olika stora. Det förhållandet komme att inträffa, att den för röjningen ansvarige ledaren och samtidigt röjaren i verkligheten erhöle en mindre erkänsla av staten än den såsom hans biträde beordrade. Båda riskerade sina liv i det samhällsnyttiga och synnerligen nervpåfrestande gemensamma värvet. Visserligen hade för den enligt kungabrevet »särskilda ersättningen» utförts ett arbete, en prestation, men denna prestation hade varit av så säreget slag, att den belöningen bort behandlas som en samhällelig erkänsla för en god prestation och ej tagas till beskattning. Motionärerna ville helt instämma i vad ingenjörinspektören uttalat i avgivet yttrande beträffande skälen för att skatt icke borde avkrävas minröjarna: »Den gratifikation, som tilldelats dem, bör därför vara synnerligen väl förtjänt, och det synes vara staten ovärdigt att nu ta tillbaka en stor del av densamma.»

Utskottet. I föreliggande motioner har yrkats, att riksdagen måtte befria majoren i ingenjörtruppernas reserv C. M. O. Klingspor och sergeanten vid ingenjörtrupperna E. J. Karlsson från att erlägga inkomstskatt för den särskilda ersättning om 10 000 kronor, som under år 1951 utbetalats till envar av dem för röjning samma år av ett år 1944 i Landskrona utlagt minfält. Till stöd för yrkandet har åberopats, att Klingspor och Karlsson frivilligt åtagit sig röjningsuppdraget, vilket ansågs synnerligen riskfyllt, på villkor att de erhöle särskild ersättning, samt att de därvid uttryckligen begärt och utgått från att ersättningen skulle vara skattefri.

Såsom framgår av ovan återgivna svar av chefen för försvarsdepartementet på en vid 1952 års riksdag framställd enkel fråga anses såväl ersättning för röjning av marina minor som de s. k. flygtilläggen, vilka ersättningar får anses utgöra gottgörelse för särskilt riskfyllt arbete, vara skattepliktig inkomst. I svaret framhölls vidare, att man vid förevarande ersättningsbelopps bestämmande syntes ha utgått från att på ersättningsbeloppen skulle utgå skatt i vanlig ordning.

Enligt vad utskottet inhämtat har prövningsnämnden i Jönköpings län den 22 januari 1953 meddelat beslut angående de båda befattningshavarnas inkomsttaxeringar och prövningsnämnden har därvid funnit ifrågavarande ersättningar utgöra för dem skattepliktig intäkt av tjänst. Prövningsnämndens beslut har icke vunnit laga kraft. Rörande tolkningen av gällande författning i detta hänseende ankommer det icke på utskottet att uttala sig.

Utskottet finner, att motionsyrkandet väsentligen gäller frågan huruvida ersättningarna med hänsyn till det utförda arbetets riskfyllda art är att anse såsom skäliga. Detta spørsmål faller helt utanför området för utskottets kompetens. Kan skäl anses föreligga för en omprövning av ersättningarnas storlek skall detta ske i annan ordning. Utskottet avstyrker förty bifall till motionerna.

Under åberopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att de likalydande motionerna I: 267 av herr Anderberg och II: 350 av fru Sjöstrand m. fl. angående befrielse för majoren C. M. O. Klingspor och sergeanten E. J. Karlsson från erläggande av inkomstskatt för viss uppbyggnad ersättning för röjning av minfält icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 5 mars 1953.

På bevillningsutskottets vägnar:

ADOLV OLSSON.

Närvarande:

från första kammaren: herrar Heüman, Franzon, Gustaf Elofsson, Spetz, Velander, Falk, Ramberg, Söderquist, Einar Eriksson och Patrick Nilsson; samt

från andra kammaren: herrar Olsson i Gävle, Orgård, Sundström, Sjölin, Olofsson, Jonsson i Skedsbygd, Brandt, Kollberg och Anderson i Sundsvall.